05 2002

Ratni stroj protiv Carstva

Gerald Raunig

Prijevod: Boris Buden

U okruzju protesta protiv reakcionarne austrijske vlade [1] na prijelazu devedeset devete u dvije tisucitu, stvoren je razgranat sklop platformi umjetnickog otpora [2] koje su provele niz akcija [3] na sirokom prostoru izmedju komunikacijske gerile i alternativnog informiranja. Nakon par mjeseci od svog tog sarolikog i hiperaktivnog mnostva nije preostalo gotovo nista. Tu cinjenicu medjutim ne moramo shvatiti kao nuzno negativnu. Magicna rijec ovdje je - transformacija. Kao sto vec protesti dvije tisucite nisu dosli ni iz cega, nego su se nadovezali na scenu intervencionisticke umjetnosti devedesetih [4], tako su i iskustva subjekata i struktura iz te godine ponovo primijenjena u drugim kontekstima. Kako vise nije imalo smisla napadati radikalni desni populizam na razini nacionalne drzave, umjetnicki se aktivizam sve vise senzibilizirao za novo zariste globalnih protesta, protiv rezima granica na primjer, ili za prava migrantkinja i migranata. [5]

Ovdje, u kontekstu globalnog protestnog pokreta, izgleda da je umjetnicko-politicka praksa napokon ostavila za sobom dihotomiju umjetnosti i aktivizma. Aktivistkinje i aktivisti nisu isli za tim da svojim akcijama postignu nesto na umjetnickom polju odnosno proizvedu nekekve razlikovne ucinke. Pa ipak, radili su s metodama i strategijama koje su uzete iz povijesti umjetnosti i/ili su

primjenjivane odnosno primjenjuju se u aktualnoj umjetnickoj praksi. Same akcije stvaraju tako jedan novi teren koji nije dio ni umjetnickog ni politickog polja u uzem smislu.

Ta nova praksa na novom terenu ne moze se ni analizirati ni kritizirati pomocu starih kategorija kao sto su primjerice Site Specificity, kritika institucija, interakcija/participacija ili cak sasvim starim kategorijama kao autorstvo, aura ili djelo. Ocigledno je da se upravo iz spomenute prakse moraju razviti nove kategorije kako bi se doslo do adekvatne spoznaje. Ovdje cemo to pokusati na jednom primjeru i na tri pojma koji su - u skladu s praksom koju istrazujemo - uzeti prije iz politicke teorije nego iz estetike.

Spomenuti primjer je slucaj *VolxTheaterKarawane*: inicijativa koja je u dugim virtualnim i realnim diskusijama pripremljena u proljece 2001., koja je u junu krenula na put iz Beca, i nastavila se akcijama na granicnom prijelazu Nickelsdorf, u okviru protesta protiv sastanka na vrhu Svjetskog ekonomskog foruma u Salzburgu, granicnom kampu u Lendavi (Hrvatska/Madjarska), pred jednim logorom za ekstradiciju u Ljubljani i napokon na rubu sastanka G-8 u Genovi, na kraju kojeg je talijanska policija uhapsila i cetiri tjedna drzala clanove karavane u zatvoru. [6]

Tri pojma uzeta su iz arsenala teoreticara Gillesa Deleuzea i Félixa Guattarija: *Nomadizam, ratni stroj i mikropolitika granice*.

Figura nomada danas ima sasvim neodredjen okus. Tako su osamdesetih razlicite grupe surfera, tehnoglazbenica/ka, net-umjetnica/ka nekriticki pobrkale Deleuze/Guattarijev pojam nomadskoga s dobrodoslom kicastom metaforom i poistovjetile sebe i svoje aktivnosti s njim. Pojam ipak valja u njegovom Deleuzovskom kontekstu zastititi od takvih himni slobodi, kretanju

ili internetu kao ultimativnoj demokratizaciji: nomadizam je prvo prekaran, drugo, ofanzivan i trece, na granici.

Nomadsko je dakle prekarium, nesto sto postoji tako da se uvijek moze opozvati, sto u svakom trenutku moze zakazati, ili, receno teorijski uzvisenije: konstitutivna razlika cilja i posljedica. Prekarnost, djelovanje u prekarnom kontekstu uvijet je nomadskoga.

Taj nomadski prekarium lako se moze demonstrirati na borbi *VolxTheaterKarawane* za odgovarajucu organizacijsku formu, ili bolje: *s njom*, naime s kolektivom. Iskustva s kolektivnim planiranjem u zamornim sastancenjima i s provodjenjem kolektivnih akcija uvijek su iznova dokazali da ono vec implicitno povlaci za sobom razbijanje kolektiva. S pokusajem da se sudionici Karavene ne ogranice samo na becku ili austrijsku scenu, odnosno da se po mogucnosti realiziraju transnacionalno, pojavila se jos jedna teskoca: razliciti jezici.

Treci i u kontekstu teme prekarnosti najvazniji aspekt sastoji se ipak u naravi forme karavane same: nomadsko kretanje stvara prekarnost jer kolektiv - uostalom u suprotnosti s dosadasnjom predodzbom nomadskog - krece nepoznatim putevima, dolazi na mjesta koja uopce ne poznaje i ondje biva prisiljen donositi odluke koje ekstremno reduciraju - ni ne prepoznatu - kompleksnost: *VolxTheaterKarawane* je kao kolektiv u pokretu prisiljen bez prestanka regulirati te nivoe prekarnosti.

S pocetkom devedesetih doslo je do nove renesanse nomadskog koje je tako na primjer posluzilo Michaelu Hardtu i Antoniu Negriju kao kljucni pojam u njihovome *Empireu*. [7] Javljajuci se ponovo u tom eksplicitno politickom kontekstu figura nomada zadobija bez sumnje sasvim drugu kvalitetu nego u kontekstu

nesporazuma iz osamdestih. Kao sto se u *Empireu* zapravo pod pojmom nomadizma mijesaju kretanja putujucih intelektualaca i politickih izbjeglica, tako opcenito dolazi do konceptualnog isprepletanja dobrovoljne i prisilne migracije. To nuzno zavrsava u neumjerenom precjenjivanju subjekata migracije koji time istodobno bivaju uzdignuti u najvazniju suprotnost svemocnom "Empireu".

Kod Deleuze/Guattarija nasuprot molarnoj liniji moci stoje odmah dvije linije: molekularna linija ili linija migranata kao i linija bijega, loma ili nomadska linija. [8] To odgovara nuznom razlikovanju prisilne migracije, bijega s jednog mjesta na drugo, gdje postoji nada da ce se covjek negdje ponovo skrasiti, s jedne strane i ofenzivne nomadske prakse s druge. Linija migranata povezuje dvije tocke, vodi od jedne k drugoj, od deteritorijalizacije do reteritorijalizacije. Nomadska linija, naprotiv, je linija bijega koja izmedju tocaka ubrzava kretanje deteritorijalizacije do jednog strujanja, jednog odlucnog kretanja koje nema nista zajednicko s bijegom u dosadasnjem smislu. Bjezati, da, ali u bijegu traziti oruzje.

Obiljezje te nomadske linije, te linije bijega, je ofenziva. Sto medjutim znaci ofenziva u jednom svijetu koji prema Deleuze/Guattariju, kao i prema Hardt/Negriju, prijeti potonuti u jedno jedino sveobuhvatno opce mjesto kritike globalizacije: *Moc je posvuda i istodobno nigdje*. Njezini mehanizmi funkcioniraju bez sredista i bez svakog upravljanja. To sto oba para autora kao odgovor na tu situaciju u kojoj se moc vise ne moze predociti kao nesto izvanjsko, i sto se prije svega u *Empireu* uvijek iznova propovijeda, jest: ako mehanizmi moci funkcioniraju bez sredista i bez sredisnjeg upravljanja, moralo bi biti moguce napasti ih iz svakog mjesta, iz svakog lokalnog konteksta. [9]

Kolikogod ta teza bila rasvjetljujuca i privlacna, toliko ostaje ona ipak proizvoljna i neodredjena, dok je god nejasno tko ili sto bi tu zapravo trebalo biti napadnuto. Kako je to "biti protiv na svakom mjestu" s jedne strane dvoznacno, naime, kao mogucnost da se na svakom mjestu bude protiv, ali i kao nuznost da se na svakom mjestu mora biti protiv, tako s druge strane postoje mjesta koja takvo protivljenje vise zasluzuju nego neka druga. A ta mjesta moraju takodjer biti trazena, posjecena, zaskocena, sasvim u suprotnosti s Deleuzovskom formulom da je nomad *onaj* koji se zapravo ne krece. [10]

Intenzivno putovanje na mjestu, to pregnantno sjeciste izmedju Kanta i Deleuzea postalo je suvisno. Onaj legendarni Kantov sindrom fiksacije za mjesto boravka, za njegov Königsberg koji nikako nije htio napustiti, Deleuzeovo inzistiranje na nekretanju nomada, sve to je danas prosjecna, naskroz normalizirana svakidasnjica. Upravo s obzirom na tu normalnost, danas je nuzno suprotstaviti mehanizmima drustvene informacije i kontrole takvu praksu koja se jednako kao i deteritorijalizirana strujanja kapitala nece dati fiksirati za jedno mjesto, pretvoriti ga u mjesto stalnog boravista, koja ce medjutim, u razlici spram kapitala, bez prestanka stvarati nekontrolirane i samoodredjene linije loma. I tu se krecemo u susjedstvu umjetnicko politickih intevencija u okviru globalnih protesta s njihovim naglasavanjem spontane akcije, taktickim napadima i brzim prilagodjavanjem na novu situaciju, s njihovim linijama bijega u i kroz nomadski prostor.

VolxTheaterKarawane djeluje takodjer na jednoj liniji bijega, ona napada, ofenzivna je, ukratko: ratni stroj u Deleuzeovskom smislu. To niposto ne znaci pripisati joj poseban oblik nasilnosti. Naprotiv, ratni stroj nadilazi diskurs nasilja i terora, on je upravo onaj stroj koji nastupa protiv nasilnosti drzavnog aparata, protiv poretka reprezentacije. Upravo suprotno, drzavni aparat pokusava ono

nepredstavljivo prisilno stjerati pod moc reprezentacije, primjerice iz karavane napraviti Black Block: Upravo tim mehanizmima reprezentacije suprtstavlja se ratni stroj ili, rijecima Hardt/Negrija, militant koji ponovo otkriva ne reprezentativnu djelatnost, nego djelatnost koja konstituira. [11]

Kada je dakle rijec o tomu, da se uspiju locirati mjesta moci koja nestaju iz zona vidljivosti, granica zadobija vaznu funkciju. Pritom nije rijec o granici kao metafori, nego o konkretnim granicnim linijama kao sto su - vec prema stajalistu - granice nacionalne drzave, ili unutarnje granice "Empire-a"; odnosno takodjer druge granicne linije drzavnog aparata, kao policijske linije koje su svojim akcijama probijali i koje ce probijati Tute Bianche, Pink-Silver Blocks, ili u Austriji Performing Resistance. [12]

U okviru granicnog kampa u Lendavi na primjer Karavana je, pretezito oz pomoc sredstava nevidljivog teatra i iritacije, istrazivala prostor nicije zemlje izmedju pogranicnih postaja. U svojoj akciji na granicnom mostu, na nicijoj zemlji izmedju madjarskih i hrvatskih granicnih postaja, aktivistice i aktivisti u narancastim overallima i UN-uniformama podigli su novu granicnu postaju, zaustavljali su automobile i dijelili vozacicama i vozacima Noborder-putovnice i letke. Tu je rijec manje o prekoracenju, probijanju, ukidanju granica, kao sto sugerira slogan karavane *No Border!*, a vise o necemu naizgled suprotnome: podizanju novih granicnih postaja na nicijoj zemlji, cime se apsolutnim granicama nacionalne drzave suprotstavlja oscilirajuci, nomadski granicni prostor. [13]

Takvim oblicima "Mikropolitike Granice" (Guattari) razlicite prakticke aktivnosti u okviru globalnog protesta napustaju neodredjenu formulu "vertikalnog napada na virtualne centre moci" za koje pretpsotavljamo da se nalaze svugdje i nigdje. Ovdje je daleko vise rijec o cinjenju vidljivim, o konkretnom napadu na

virtualnost, o probijanju ustolicenih granicnih linija, ali ujedno i o iskusavanju eksperimentalnih formi kolektivne organizacije. To je ono sto cini ratni stroj: napad na drzavni aparat povezan je sa stalnim trazenjem alternativa ili, jos jednom parafrazirajuci Negrija i Hardta: otpor, ustanak i konstituirajuca moc teku u jednom nerazlucivom procesu.

[1] Usp. http://www.eipcp.net/diskurs/d04/index.html

[2] Usp. www.gettoattack.net, www.volkstanz.net, performing resistance, itd.

[3] Usp. Gerald Raunig, Wien Feber Null. Eine Ästhetik des Widerstands, Wien 2000.

[4] Usp. Gerald Raunig, Charon. Eine Ästhetik der Grenzüberschreitung, Wien 1999; Holger Kube Ventura, Politische Kunst Begriffe in den 1990er Jahren im deutschsprachigen Raum, Wien 2002.

[5] Usp. http://www.wwp.at/, http://www.noborder.org, http://www.dsec.info

[6] Usp - http://www.no-racism.net/nobordertour

[7] Usp. Michael Hardt, Antonio Negri, Empire. Die neue Weltordnung, Frankfurt/New York 2002, posebno str. 222-226.

[8] Usp. Gilles Deleuze / Clarie Parnet, Dialoge, Frankfurt/Main 1980, str. 147 i dalje.

[9] Usp. Gilles Deleuze / Félix Guattari, Tausend Plateaus, Berlin 1992, str. 583; Michael Hardt, Antonio Negri, Empire. Die neue

Weltordnung, Frankfurt/New York 2002, S. 223: "Wenn es also keinen Ort mehr gibt, der als Außen gelten kann, so müssen wir an jedem Ort dagegen sein." ("Kada vise nema tog mjesta koje bi moglo vaziti kao ono izvanjsko, moramo onda na svakom mejstu biti protiv.")

[10] Usp. Gilles Deleuze / Félix Guattari, Tausend Plateaus, Berlin 1992, str. 524.

[11] Usp. Gilles Deleuze / Félix Guattari, Tausend Plateaus, Berlin 1992, str. 578; Michael Hardt, Antonio Negri, Empire. Die neue Weltordnung, Frankfurt/New York 2002, str. 419.

[12] Usp. Gerald Raunig, Wien Feber Null. Eine Ästhetik des Widerstands, Wien 2000, str. 40-45.

[13] Usp. Moj koncept "Spacing the Line", na primjer Gerald Raunig, *Spacing the Lines*. Konflikt statt Harmonie. Differenz statt Identität. Struktur statt Hilfe, u: Eva Sturm/Stella Rollig (Izd.), Dürfen die das? Kunst als sozialer Raum, Wien 2002, str. 118-127.